

[Všeobecná proměnlivost všeho / Co je „hnací silou“ událostného dění?]

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[\[Příležitostné poznámky, 1989\]](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[\[Příležitostné poznámky, 1989\]](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 18. 7. 1989
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 18. 7. 1989

[Všeobecná proměnlivost všeho / Co je „hnací silou“ událostného dění?]

Každá událost má svůj počátek, průběh a konec. Ale jakožto událost je celkem a v tom smyslu ji musíme brát jako jednotku, nikoliv jako nějakou hromadu nebo sérii. Už to nám dělá obrovské potíže, chceme-li vystačit s tradiční evropskou pojmovou výbavou. Naší významnou otázkou proto bude, co vlastně drží událost pohromadě do té míry, aby byla skutečným celkem, skutečnou jednotou. Ale to není jediná otázka. Neméně významná je jiná otázka, co vlastně je „hnací silou“ událostného dění. Jak to, že se událost vůbec děje? Co ji nutí či pudí, aby opustila svůj počátek a aby se rozvíjela a posléze skončila? A podle čeho se událost děje ve svém průběhu? Co ovládá toto událostné dění? A ovšem: jak vlastně vypadá toto dění, jaká je jeho struktura a povaha? To vše jsou otázky zásadní důležitosti (a nejsou zdaleka všechny); pokoušíme-li se na ně smysluplně odpovědět, musíme každou chvíli překračovat běžný způsob tzv. tradičního předmětného myšlení. Jiné myšlení však nemáme k dispozici, alespoň zatím. Jsme v takové dějinné situaci, kdy dochází k pronikavému zvratu, překročení předělu – zkrátka k něčemu podobnému, k čemu kdysi došlo ve starém Řecku vynálezem pojmového myšlení (řeckého typu, neboť jsme přesvědčeni, že to není jediný možný způsob pojmového myšlení). Co nám tedy zbývá? V takové situaci by bylo chybou, kdybychom se snažili nesnáze nějak elegantně překonat a nedůslednosti svého myšlení nějak zakrýt, zatušovat. Právě naopak: musíme předvést nejprve co nejzřetelnějším způsobem vše, čeho je při daném tématu schopno tradiční předmětné myšlení, a pak musíme právě tak jasně ukázat jeho malou nosnost nebo přímo scestnost, nedržitelnost. Jenom tak si umožníme přesný přehled míst, na kterých tradiční myšlení selhává, a těmto místům pak budeme věnovat maximální pozornost, abychom na nich pokud možno vyvinuli a rozvinuli nějaké pokusy o alternativní myšlenkové uchopení. Co z toho vyplývá? Jsem přesvědčen, že odvrát filosofů a filosofie od tradiční metafyziky např. k fenomenologii, pozitivismu, analytické filosofii, esejistice apod. jen oddaluje skutečně relevantní řešení. Rozhodujícím úkolem se stává jakási nová „metafyzika“ ve smyslu nové „první filosofie“; cena a význam různých filosofických systémů a směrů musí být hodnocena podle toho, jakou měrou přispívají k obnovení tradičních témat „první filosofie“ (eventuelně k odhalení nových témat nebo naopak doložení neplatnosti některých starých) z nových hledisek a s novou pojmovou výbavou. Celá dosavadní filosofie a její dějiny musí být znovu položeny na váhu a znovu zváženy, resp. vždy znovu váženy, dokud se neotevře výhled na nové cesty. Velkou školou nám někdy může být návrat k presokratikům, zejména před eleaty, ale jindy také pokusy o filosofické vytěžení maxima z tradice mimořeckých (ovšem nyní v pojmově filosofické interpretaci), na prvním místě ovšem z tradice starožidovské, resp. starohebrejské, neboť právě tato tradice významně přispěla v evropských dějinách k diskreditaci tradice řecké. 18. VII. 89 Naše výchozí pozice spočívá v odmítnutí čehokoliv trvalého a neměnného, co by mělo být onticky výchozím bodem pro dění. Plně se chceme soustředit na dění, a to nikoliv na dění *in abstracto*, nýbrž na událostné dění, tj. na dění, které má původně podobu události (pravé události). Každá událost začíná, proběhne a končí. Před tím, než událost začne, událost ničím není; podobně je tomu tak, když skončí. Naší základní otázkou se proto musí stát, jak vlastně událost začíná a jak končí, přesněji, jak se z ničeho může najednou zrodit událost a jak po svém skončení může zaniknout v ničem. Abychom si umožnili odpověď na tyto otázky, musíme prohloubit své pojetí proměnlivosti všeho. Jestliže všechno prochází proměnou, nemůže být nic (nicota) žádnou výjimkou. A protože se nic musí také měnit, nemá-li být takovou výjimkou, je zřejmé, že se může měnit jen v něco. Pochopitelně z toho nemůžeme předčasně vyvozovat, že se může změnit v cokoliv, ale ani to, že jakákoliv změna nic v něco už postačuje, aby nic přestalo být ničím, nicotou. Musíme naopak považovat za pravděpodobné, že nic se proměňuje v něco dost komplikovaně a zejména časově rozlehle, tj. dějově, jakožto dění. To se přece ukazuje už v tom, že přechází v něco tak, že se děje, odehrává, že nastává, probíhá a končí nějaké událost, resp. nějaké události. Ty události, které jsme s to pozorovat a vůbec registrovat ve světě kolem nás, nejsou ovšem těmi nejjednoduššími, primitivními, základními, „primordiálními“ událostmi, ale jsou značně

složitě. To nás na jedné straně musí inspirovat k myšlence, že onen přechod od událostí nejmenších či nejprvnějších k událostem vyšších řádů a úrovní bude nejspíš podléhat rovněž nějakému řádu, že bude něčím ovládán a že bude podléhat nějakým normám, a na druhé straně nám ovšem bude připomínat, že podle obrazu těchto vyšších typů událostí si nesmíme jen tak bez dalších důvodů představovat modely těch událostí nejzákladnějších, primordiálních, nicméně přesto můžeme právem předpokládat také něco všem událostem společného (přinejmenším všem pravým událostem). Uvědomíme-li si, jakým způsobem jsme rozšířili svou tezi o všeobecné proměnlivosti všeho (to znamená všeho jsoucího i nejsoucího, neboť jsme přece tezi právě rozšířili v její platnosti tak, že platí i pro nicotu, pro „nic“), musíme z toho vyvodit náležitý závěr: ona všeobecná proměnlivost představuje jakýsi tlak, jakousi energii, která dění, tj. každou dějící se událost žene kupředu v jejím dění. Právě ona univerzální platnost teze o proměnlivosti vyjadřuje univerzální platnost onoho tlaku k proměně, k dění. A protože ono dění je vždy odměřeno, „kvantováno“, znamená to, že je kvantována i ona energie, jež každé dění žene kupředu. Když tato energie je vyčerpána, událostné dění se zastavuje a událost odumírá, končí – a přechází opět v nic. Sám onen tlak jako základ dění musí proto být tematizován.

18. VII. 89 [1. poznámka z tohoto dne – pozn. red.]

890718